

I N T E R J Ú

A 2020. év tapasztalatai, az új ombudsman első éve

Interjú dr. Kozma Ákossal, az alapvető jogok biztosával

The experiences of 2020, the first year of the new ombudsman

Interview with Dr. Ákos Kozma, commissioner for fundamental rights

*„Az igazságosság arra irányuló állandó és örökös akarata, hogy
mindenki megkapja az őt megillető jogot.”*

Ulpianus

Absztrakt

Az Országgyűlés 2019. július 2-án a parlamenti képviselők kétharmadának szavazatával, hat évre, titkos szavazással választotta meg dr. Kozma Ákost az alapvető jogok biztosává, aki korábban a Független Rendészeti Panasztestület elnök-helyettese volt. A hivatal vezetését 2019. szeptember 26-án vette át elődjétől. Megválasztásakor programként fogalmazta meg, hogy az emberek ombudsmanja kíván lenni, különös hangsúlyt helyez a jövőben a gyermekek, elesettek jogainak védelmére, és hivatali tevékenységéről minél szélesebb körben szeretné tájékoztatni a nyilvánosságot. Az elmúlt időszak igazolni látszik a vállalt elképzelések megvalósulását. Az egyébként is összetett ombudsmani feladatok 2020. február 27-ét követően, amikor is megszűnt a Független Rendészeti Panasztestület, tovább bővültek, ugyanis a rendőrségi panaszügyek vizsgálata is az alapvető jogok biztosához került. A magyar ombudsman aktívan bekapcsolódott a nemzetközi szakmai életbe is számos fórumon keresztül. A koronavírus-járvány megjelenésének következményei az alapvető jogok biztosának hivatali tevékenységét is érintették. Arról, hogy ez miben nyilvánult meg a hétköznapi munkavégzés során, hogyan sikerült összeegyeztetni a szer-teágzó feladatköröket, mik az első év tapasztalatai, kérdeztük dr. Kozma Ákost, az alapvető jogok biztosát, akivel dr. Dános Valér főszerkesztő beszélgetett.

Kulcsszavak: ombudsman, alapjogi biztos, Független Rendészeti Panasztestület

Abstract

The Parliament elected Dr. Ákos Kozma in a secret voting, by votes of more than two-third of the representatives, to commissioner of fundamental rights for a six-year period on 2nd July 2019. He was previously the deputy chairman of the Independent Police Complaints Body. He took over his office from his ancestor on 26th September 2019. At his election he formulated in his programme that he intends to be an ombudsman for everybody, puts special emphasis in his future work on protection the rights of children and handicapped people and intends to inform the wider public about his official work. In the period passed until now his ideas seem to be realised. The already complicated works of an ombudsman were even extended after 27th February 2020, when the Independent Police Complaint Body ceased working, as examination of police complaints became part of the work of the commissioner for fundamental rights, too. The Hungarian ombudsman also joined actively the international professional life through several forums. The consequences of the coronavirus pandemic met the official activity of the commissioner for fundamental rights, too. How it was experienced in the everyday work, how the diversified field of duties could be complied with, which are the experiences of the first year – Dr. Ákos Kozma, commissioner of fundamental rights, was asked by Dr. Valér Dános, editor-in-chief.

Keywords: ombudsman, commissioner for fundamental rights, Independent Police Complaints Board

Alapjogi biztos úr, milyen kiemelt területeket érintett hivatalának tevékenysége az elmúlt időszakban?

Az alapvető jogok védelme, ahogyan azt az első hivatalban eltöltött esztendő során szerzett tapasztalataim is alátámasztják, egy állandó folyamat, egy olyan társadalmi elvárás, amelyben mindenekelőtt a gyermekek és fiatalok, fogyatékkal élők, valamilyen okból hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportok, valamint a különböző nemzetiségi kisebbséghez tartozók jogai maradéktalanul kell, hogy érvényesüljenek. Ennek szellemiségében kerülnek elbírálásra a hivatalunkhoz beérkező kérelmek, panaszok, bejelentések. 2020 februárját követően a rendőrségi panaszügyeket érintő vizsgálatok is idekerültek. Közel százhatvan fős apparátus dolgozik azon, hogy a beérkezett ügyek minél hamarabb kivizsgálásra kerüljenek. Kiemelt figyelmet fordítottam a kialakult járványügyi

helyzetben is arra, hogy minél több területen személyes tapasztalatokat szerezzek, így közel kilencven helyszínen jártam – a szükséges óvintézkedések megtartása mellett – ebben az időszakban is. Látogatásaim helyszínei között voltak gyermekotthonok, fogyatékkal élőket gondozó intézmények, büntetés-végrehajtási intézetek, rendőrségi, katasztrófavédelmi objektumok, határátkelőhelyek.

Egy évvel ezelőtt, 2019 novemberében a gyermekek jogainak világnapján az UNICEF ifjú nagyköveteit láttam vendégül, majd az általuk szervezett rendezvényen vitattuk meg a jelenlévő fiatal résztvevőkkel – az ENSZ 30 éves jubileumát ünneplő Gyermekjogi Egyezményének fényében –, hogy miként érvényesülnek a gyakorlatban a gyermekjogok, illetve mit tehetünk annak érdekében, hogy ezeket tovább erősítsük. A beérkezett kérelmek kapcsán foglalkoztunk az új beiskolázási, iskolaérettségre vonatkozó szabályokkal, valamint számos egyéni beadványt is megvizsgáltunk. A veszélyhelyzet során felkeresett lakásotthonokban, gyermekeket ellátó intézményekben személyesen győzöttem meg róla, hogy a fennálló járványhelyzetben miként valósul meg a gyermekek védelme, szükséges ellátása. Jó volt látni a sok elhivatott szakembert, akik lelkiismeretesen végzik a feladatukat. Az élet a rendkívüli események ellenére sem áll meg, amelyet például Tarnabodon is megtapasztaltunk, ahol 2004 óta folyik a Befogadó Falu Program a Magyar Máltai Szeretetszolgálat koordinálásában, elősegítve a kisebbségi családok felzárkózását. A veszélyhelyzet miatt elrendelt egészségügyi rendelkezések végrehajtásának ellenőrzése mellett az OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus¹ keretében is zajlottak a fenti látogatások, amelyek során a tartósan zárt helyen élők alapjogainak érvényesülését vizsgáltuk. Idetartoznak az egyes gyermekintézmények mellett a fogvatartási helyek, a javító- és büntetés-végrehajtási intézetek is. A járványhelyzetre való tekintettel a fenti látogatások előre bejelentett formában történtek, a kiválasztott intézmények részéről minden esetben készséges fogadtatásban részesültünk. Kiskunhalason, a világszínvonalú mobil járványkórház megtekintésekor nemcsak az új egészségügyi intézmény, de valamennyi meglátogatott büntetés-végrehajtási objektumban tapasztaltakkal kapcsolatban is elismerésemet fejeztem ki dr. Tóth Tamás országos parancsnok úrnak. Hasonló benyomásokat szereztem a határállomások, rendőrkapitányságok, katasztrófavédelmi kirendeltségek, honvédségi létesítmények megtekintésekor is. Valamennyi rendvédelmi szervezet kimagasló színvonalon vett részt a veszélyhelyzet kezelésében, a hivatásos

¹ Az OPCAT Nemzeti Megelőző Mechanizmus egy olyan kijelölt és fenntartott látogató testület, amelyet a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés elleni egyezmény fakultatív jegyzőkönyv rendelkezéseinek eleget téve a részes államok a kínzás és más kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés megakadályozása érdekében állítanak fel (2011. évi CXLI. törvény). Magyarországon a Nemzeti Megelőző Mechanizmust az ombudsman testesíti meg.

állomány tagjai feladatellátásuk során sokszor emberfeletti helytállásról tettek tanúbizonyságot. Az idén szeptembertől bevezetett iskolaőrség működéséről, az iskolaőrök felkészítéséről és első tapasztalataikról is személyesen tájékoztam, több általános iskolát is felkerestem az ország különböző pontjain, ahol az intézményvezetőkkel és iskolaőrökkel találkoztam.

Milyen új nemzetközi együttműködésekhez csatlakozott az alapvető jogok biztosaként hivatalba lépése óta?

2019 novemberében Innsbruckban tartott elnökségi ülést az Európai Ombudsman Intézet (European Ombudsman Institute), amelyen az elnökség tagjává választottak. Az intézet célkitűzései között szerepel a nemzeti, európai és nemzetközi tapasztalatcsere elősegítése, az emberi és állampolgári jogok védelmével összefüggő kérdések tudományos feldolgozása, az európai ombudsmanok együttműködésének elősegítése. Tavaly a holland ombudsman által kezdeményezett, újonnan létrejövő nemzetközi antikorrupciós, bejelentővédelmi témájú hálózathoz (Network of European Integrity and Whistleblowing Authorities – NEIWA) csatlakoztunk. A hálózathoz csatlakozó országok szervezetei kötelezettséget vállalnak az uniós jog megsértését bejelentő személyek védelme tekintetében. A fentiekén túl közvetlenül is felvettem a kapcsolatot az osztrák, szlovén, cseh, román és szlovák kollégákkal. 2020 februárjában az „Ombudsmanok a változás alatt álló világban: alkalmazkodás a kihívásokhoz” című nemzetközi konferencián vettem részt, ahol előadásomban kifejtettem, hogy az állam lelkiismereteként az ombudsman elsődleges feladata kell legyen az állami szervek és közszolgáltatók eljárásainak figyelemmel kísérése, az esetleges hiányosságok feltárása, a megfelelő jogalkalmazás elősegítése. Bemutattam a magyar ombudsmani apparátus működését. Itt szeretném megjegyezni, hogy nemzetközi összehasonlításban hazánk az alapjogok védelmét szolgáló intézmények működtetésében, az ehhez szükséges jogszabályi háttér biztosításában az élmezőnyhöz tartozik. Az Európai Oktatási Jogi és Politikai Szövetség (European Association for Education Law and Policy) által októberben rendezett nemzetközi online konferencián előadóként vettem részt, ahol többek között az iskolai konfliktuskezelés kérdéséről, valamint a koronavírus-járvány következtében bevezetett digitális oktatás által okozott kihívásokról folytak az előadások.

2020. november 4-én számolt be hivatalának 2019-es tevékenységéről az Országgyűlés előtt. Hogyan összegezné az azt követő parlamenti vitát?

Nagy örömmre szolgált, hogy javarészt szakmai vitában tárgyalhattuk meg a 2019. évi jelentést, amelynek nagyobb része elődöm, dr. Székely László mun-

káját mutatja be. A képviselőktől kapott kérdések, észrevételek megválaszolását követően a jövőre nézve konstruktív együttműködésre, az alapvető jogok biztosaként megfogalmazott javaslataim figyelembevételére kértem az Országgyűlés tagjait, valamint arra, hogy minden alkalommal, amikor az ombudsmanhoz fordulnak maradjanak a jogvédelem talaján.